

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА ЇЇ БЕЗПЕКИ

I семестр 2025-2026 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 26 Цивільна безпека

спеціальність 263 «Цивільна безпека»

Час та аудиторія проведення занять:

Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

освітня програма: - - безпека та охорона праці на залізничному транспорті (БОП)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Лекції та практичні заняття відповідно до розкладу <http://rasp.kart.edu.ua>

КОМАНДА ВИКЛАДАЧІВ

лектор: Брусенцов Віталій Гаврилович

Контакти: 068 1664678, e-mail: cnv@kart.edu.ua

Асистент лектора

Контакти асистента

Веб сторінка курсу: <http://kart.edu.ua/osvita/distanciune-navchannya-ua>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://zakon.rada.gov.ua/>,

Інтеграція України до Європейської спільноти передбачає під собою, насамперед, зростання уваги до таких питань як різнобічний розвиток і безпека людини в різних сферах діяльності. Залізничний транспорт належить до числа пріоритетних галузей економіки України і головним фактором безпеки сьогодні є «людський чинник». Головним завданням дисципліни «Психологія праці та її безпеки» є засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з використання засобів психології для забезпечення безпеки робітників залізниці.

Вивчаючи цей курс, студенти отримають уявлення про психологічну та фізіологічну основу трудового процесу, психофізіологічні фактори умов

праці, ергономічні та естетичні основи охорони праці на підприємстві, психофізіологічну придатності людини до певної діяльності;

Курс має на меті сформувати та розвинути такі компетентності студентів:

- 1. Ціннісно-смислову компетентність** (формування та розширення світогляду студента в області психологічного забезпечення безпеки людини в трудовій діяльності, здатність до розуміння ефективності використання психологічних засобів для підвищення безпеки при експлуатації транспортних систем.
- 2. Загальнокультурну компетентність** (розуміння засобів і методів психологічної підтримки та підвищення рівня емоційної сталості працівників);
- 3. Навчально-пізнавальну компетентність** використовувати психологічні знання для організації безпеки трудової діяльності.
- 4. Інформаційну компетентність** (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації в галузі забезпечення психологічної стабільності робітника.
- 5. Комунікативну компетентність** (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проектів в галузі психології праці, вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері);
- 6. Компетентність особистісного самовдосконалення** (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання, шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів до проблем забезпечення рівня професійної надійності «людського чинника».).

Чому ви маєте обрати цей курс?

Якщо Вас цікавлять проблеми вибору професійного шляху з урахуванням ваших психологічних особливостей, використання психологічних механізмів у підвищенні безпеки та підвищенні ефективності праці, організацією ефективної роботи колективів людей з застосуванням психологічних засобів, конструювання професійної діяльності з урахуванням ваших психологічних особливостей, психологічні засоби боротьби з професійним стресом, якщо Ви бажаєте відповідати сучасним європейським вимогам, які висуваються до фахівців, отримати у майбутньому цікаву та високооплачувану роботу в Україні та за кордоном, тоді Вам потрібен саме цей курс!

Частина курсу присвячена питанням впливу особистісних особливостей на схильність до травматизму, розгляду природи помилок людини, розробці науково обґрунтованих психологічних рекомендацій щодо підвищення безпеки конкретної професії.

Команда викладачів і наші колеги-виробничники будуть готові надати будь-яку допомогу з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті і особисто - у робочий час.

Огляд курсу

Курс вивчається на протязі одного семестру і дає студентам глибоке розуміння проблем підвищення безпеки праці за рахунок використання психологічних механізмів, пристосування людини до навколишніх умов у процесі праці та їх вплив на безпеку праці. Розглядаються фізіологічні та психологічні основи трудового процесу, проблеми алкоголізму, наркоманії та інші негативні соціальні чинники, їхній вплив на працездатність робітника.

Ці знання дають можливість забезпечення професійної надійності людини у різних сферах її діяльності та шляхів їх вирішення, й забезпечує надійну основу для швидкої адаптації на першому робочому місці при працевлаштуванні на виробництві в Україні або в країнах близького та далекого зарубіжжя.

Курс складається з однієї лекції раз на два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Виконання завдань супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційну та комунікативну компетентності

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступного практичного заняття. Під час обговорення ми запропонуємо вам критично поміркувати та проаналізувати відомі рішення проблеми надійності «людського фактора». Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, вашу думку з наведених нижче питань.

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

1. Дайте загальну характеристику і тенденції застосування засобів психології для підвищення безпеки праці в Україні та за рубежом.
2. Алкоголізм, наркоманія – причини та заходи боротьби з ними.
3. Типи темпераменту, визначення і особливості поведінки.

Теми курсу

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Предмет і задачі психології праці та її безпеки.	8	2	2			4
Тема 2. Пристосування людини до навколишніх умов у процесі праці та їх вплив на безпеку праці.	8	2	2			4
Тема 3. Психофізіологічні фактори умов праці	8	2	2			4
Тема 4. Основні типи і види діяльності	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 1	32	8	8	0	0	16
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. . Система „людина-машина-середовище” і забезпечення безпеки її діяльності..	12	2	2			8
Тема 2. Алкоголізм, наркоманія та їх негативні соціальні чинники, їхній вплив на працездатність	8	2	2			4
Тема 3. Науково-технічний прогрес і психологія	8	2	2			4
Тема 4. Колективний суб'єкт трудової діяльності, професійні конфлікти						
Разом за змістовим модулем 2	28	6	6	0	0	16
Усього годин	60	15	15	0	0	30

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Дисципліна базується на матеріалі багатьох наук, що дають інформацію про людину в праці – це загальна, соціальна та інженерна психологія, фізіологія, гігієна праці і інш.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
—	Семінарські заняття не передбачені навчальним планом	—

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	Дослідження біоритмів людини
2	Ергономічне забезпечення організації робочого місця оператора за дисплеєм
3	Характеристики уваги людини при обробці інформації
4	Методи визначення працездатності людини
5	Визначення метеочутливості людини. Вплив погодно-метеорологічних факторів на стан і працездатність людини
6	Оцінка психологічних якостей людини
7	Стрес і його попередження
8	Хронотип людини і його вплив на безпеку праці

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лабораторних робіт не передбачено	

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми
1	Психологія і безпечність
2	Природа помилок людини-оператора
3	Психологія праці та організаційна психологія: сучасний стан і перспективи розвитку
4	Аварійна ситуація та її психологічний зміст
5	Феномен суб'єктивної схильності до травматизму
6	Науково обґрунтовані психологічні рекомендації щодо підвищення безпеки конкретної професії

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	<u>Незадовільно</u> - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Індивідуальні завдання.

Не передбачено навчальним планом.

Команда викладачів:

Брусенцов Віталій Гаврилович (<http://kart.edu.ua/pro-kafedry-op-ta-ns-ua/kolektiv-kafedru-op-ta-ns-ua/brusencov-vg-ua>) – професор кафедри охорони праці та навколишнього середовища. Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук захистив за спеціальністю 05.01.04;- «Ергономіка».

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук захистив за спеціальністю 05.26.01 – «Охорона праці і пожежна безпека». Напрямки наукової діяльності: контроль рівня професійної надійності людини-оператора, перш за все – рівня функціональної надійності.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент оволодіє культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні необхідному для професійної діяльності.

Студент отримує вміння застосовувати отримані знання психологічних основ охорони праці, цивільного захисту у практичній діяльності.

Навчитися розробляти тексти і документи з питань психології професійної діяльності, спілкуватися українською професійною мовою; читати і розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах.

Розвине у собі вміння самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації в галузі психології праці та безпеки.

Студент знатиме методи визначення рівня працездатності людини .

Навчитися визначити психологічні якості людей.

Проводити ергономічний аналіз робочого місця.

Надавати допомогу та консультації працівникам організації (підрозділу) з практичних питань психологічної підтримки.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з

обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

3. Рекомендована література

Основна

1. Брусенцов В.Г. Основи ергономіки на залізничному транспорті. Навчальний посібник./ В.Г. Брусенцов, О.В. Брусенцов, І.І. Бугайченко, С.О. Кисельова. Харків: УкрДАЗТ 2011 - 142с.
2. Юрков О.С. Психологія праці та інженерна психологія МДУ 2018. 187 с.
3. Манухіна С.Ю. Психологія праці К. 2015. 290 с.
4. Сивогракова З.А. Психологія емоцій. Регуляція емоцій: практикум з дисципліни «Психологія» / З.А Сивогракова, Н.В. Алексєнко. – Х. : УкрДУЗТ, 2017. – 150 с.
5. Баклицький І.О. Психологія праці: Підручник. 2-ге вид., пер. і доп. – К.: Знання, 2008. – 655 с. westudents.com.ua/knigi/530-psihologiya-pratsbaklitskiy-o.html
6. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія. / Трофімов Ю.Л. Київ: «Либідь», 2002.- 264 с.
7. АХ Гудімова · 2023 — Психологія праці [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до самостійної роботи для здобувачів першого. (бакалаврського) рівня вищої освіти. Одеса ОНУ 2023 https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fpsr/navchalni_materialy/metodychne_zabezpechenya/053_bakalavr/mr_psykhologiya_pratsi.pdf
8. Закон України «Про охорону Праці». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668)
9. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону Праці». –20.01.2018 р. {<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>}
10. Брусенцов В.Г., Гармаш Б.К., Мороз М.О., Білецька Є.С. Методичні вказівки для виконання завдань з дисципліни «Психологія праці та її безпеки». Харків: УкрДУЗТ, 2018 – 21 с.

Допоміжна

1. Кричевський Р.Л., Дубовська Е. М. Психологія малої групи. М., 1991.
2. Литвинова Н.М. Профорієнтація як засіб підготовки учнівської молоді до праці // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2007. – № 3. – С. 200- 210.
3. Пістун І.П., Хобзей М.К., Сілін Г.В. Працездатність та здоров'я людини:

Інформаційні ресурси

1. Науково-технічна бібліотека УкрДАЗТ (м. Харків, пл. Фейєрбаха, 7)
2. Медіатека УкрДАЗТ (61050, м. Харків, пл. Фейєрбаха, 7)
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка (м. Харків, пров. Короленка, 18)
4. <http://uaorppr.com.ua/read/86/> - сайт Української асоціації організаційних психологів та психологів праці
5. <http://www.dnopr.kiev.ua>- Офіційний сайт Держгірпромнагляду.
6. <http://www.mon.gov.ua>- Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
7. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського та електронна бібліотека.